EUROPE MUST ACT.

Българският начин

ОЦЕЛЯВАНЕ И ДОСТОЙНСТВО МЕЖДУ ЛИМБОТО И АДА

ЯНУАРИ **2026**

Феликс Диаз

fdiaz@nbu.bg

Специални благодарности

На десетте анонимни мигранти, които отделиха време и усилия, за да изкажат с думи техните преживявания и преспективи.

Организациите и хора, които предоставиха логистична подкрепа и контакти с участниците: Medical Solidarity International, No Name Kitchen, Мирка дел Паскуа, Виктория Велчева

Виктория Велчева помогна с провеждането на интервютата, без заплащане.

Сукайна ал Оута, Максим Могдад и Мирка дел Паска участваха като доброволци преводачи и No Name Kitchen предоставиха платен преводач.

За анализа помогна MaxQDA©, лицензиран от Американския Университет в България.

Валия Маринова прегледа финалния текст. Марта Санчес извърши окончателното редактиране и оформление.

"Девет години той скита се бездомен, без сън, без покой, под вънкашност чужда и под име ново и с сърце порасло и за кръст готово, и носи съзнанье, крепост, светлина на робите слепи в робската страна. "[1]

Иван Вазов (1881), "Левски"

EUROPE MUST ACT.

ПРОБЛЕМАТИКА

Нередовните потоци от хора към и през България са постоянни. Техните молби за убежище се отхвърлят систематично. Депортациите от Централна Европа към България се увеличават. Европейският съюз затвърждава политика на отхвърляне, депортация и възпиране спрямо разселени хора, които се нуждаят от защита от насилие или търсят по-добър живот. Тази политика се материализира и актуализира в регламентите, произтичащи от Новия Европейски Пакт за Убежище.

Хората, пристигащи в България в търсене на убежище или тези депортирани обратно в България с висящи или отхвърлени молби за убежище, често не биват допускани в приемните лагери. Хората, които пребивават в лагери или се опитват да оцелеят извън тях, имат ограничен достъп до храна, адекватни здравни грижи и други услуги. България не предоставя пряка финансова подкрепа на мигрантите. Комбинацията от пренебрежение и отхвърляне оставя много хора без дом, принудени да спят на улицата и да се борят за достъп до основни материални средства за оцеляване.

Хората, настанени в приемни центрове, са крайно лишени, включително неадекватна храна, нехигиенични условия и практически никакъв достъп до медицинска помощ. Повечето хора, които пристигат в България от Турция (чрез трафик) или от Централна Европа (чрез депортиране), са задържани в нечовешки и унизителни условия. Като малтретирани затворници, натъпкани в порутени и занемарени лагери или оставени на произвола на съдбата в нередовни административни ситуации, мигрантите са неделима част от българското общество, в държава с неотдавнашна история на сегрегация, маргинализация и изоставяне на хора с различен произход и състояние.

Този доклад подпомага дейността на Europe Must Act по документирането, проучването и анализа на условията и преживяванията на хората, пристигащи в Европа, като основно се вслушва в техните собствени разкази[2] Обърнахме се към свидетели, които са се сблъскали с българската система за обработка на молби за убежище, като разчитахме на лица и организации, които предоставят подкрепа на бежанците. В България повечето молби за убежище се обработват в центровете за задържане в Бусманци и Любимец, както и в откритията лагер в Харманли. Други лагери в София могат да приемат хора за месеци, в зависимост от тяхната страна на произход и правното им положение.

1.Скита се бездомен, без сън, без покой, / под вънкашност чужда и под име ново / и с сърце порасло и за кръст готово, / и носи съзнанье, крепост, светлина / на робите слепи в робската страна.

2.Виж SAC и EMA (2022)A Life without Freedom Is Not a Life, и MA и SAC (2021)"All I want is to be free and leave". Life in the Closed Controlled Access Centre in Samos.

Под „проблематика“ се разбира система от дискурси, институции и актуални грижи, която оформя всекидневния живот на определени групи хора. Вслушвайки се в мигрантите, ние целим да дефинираме проблематиката на оцеляването чрез Европейския граничен режим в България по отношение на проблемите, които са преживели и описали. Разказите за преживяното, събрани по време на интервютата, се отнасят до форми на социална организация, социални отношения и повтарящи се значими действия, които съставляват режима, който се стремим да опишем и разберем. Ние не само изслушваме преживяванията на мигрантите, но и техните наблюдения за това как те се създават в рамките на институционална мрежа. Освен това описваме тази мрежа от гледна точка на връзките между техния местен опит, както и опита на други мигранти, както и други участници.

Записахме десет подробни видео интервюта с мигранти, при които беше осигурен и симултанен превод на английски език:

- 9 интервюта бяха проведени на арабски език, 1 на френски език
- 1 участник беше на 18 години; 6 участници бяха на възраст между 23 и 28 години; 1 участник беше на 38 години; 2 участници бяха на възраст 45-46 години
- 8 участници бяха от сирийски (включително кюрдски) произход, 1 беше от Алжир, 1 беше от Мароко
- 8 участници бяха мъже, 2 бяха жени

На интервюираните беше напомнено, че могат да прекъснат записа по всяко време (с цел изключване на части от техния разказ, поради причини, свързани с поверителността) и някои го правеха понякога. Преписахме дословно цялото съдържанието на английски език в интервютата.

Всякаква лична информация, споделена в интервютата се третира като поверителна, съхранява се на сигурно място и се използва единствено за посочените цели на изследването. Транскрипциите и другите писмени материали не съдържат лични данни. Използваме псевдоними или скриваме имената на лица, организации и места, за да защитим самоличността на участниците.

Лична информация, като пола, възрастта и националността на информаторите, както и времето, когато са били интервюирани е премахната от преписите, възпроизведени в този доклад с цел анализ и илюстрация. Оригиналният изказ на участниците (както е отразен в симултанен превод) е запазен, тъй като добавя аналитична информация, която спомага за разбирането на проблематиката. Във възпроизведените фрагменти може да пропуснем коментари без практическо значение от интервюиращите или преводачите.

В останалата част от този доклад описваме и обсъждаме, въз основа на разказите на участниците в изследването, процеса на отхвърляне, приемане и задържане при пристигането в България, живота и отношението в центъра за задържане в Бусманци и в отворения лагер в Харманли, практиките на разпит, извършвани предимно в центъра за задържане в Любимец, които често водят до отхвърляне на молбите за убежище, материалните условия и основните принадлежности в центровете за задържане и лагерите, както и някои случаи на небрежност и малтретиране, свързани със здравеопазването и медицинското обслужване. Завършваме доклада с някои аналитични наблюдения относно поддържането на система за контрол, унижение и оскърбление на лицата, нуждаещи се от убежище, и предлагаме редица препоръки.

За разлика от предишните ни проекти, достъпът ни до информация в България беше ограничен от езикова бариера (повечето интервюирани хора в този доклад са арабоговорящи), липсата на утвърдена структура от доброволчески организации за подкрепа на бежанци и, във връзка с това, трудност при намирането на мотивирани участници, които да ни имат доверие. По сходни причини, информаторите,с които успяхме да се свържем споделиха с голямо желание своя опит, довериха ни се истински и ни предоставиха с важни наблюдения от своя богат, изпълнен с събития и предизвикателства опит.

МЕТОД

Стратегията за достигане до целевата аудитория, ангажирането на участниците, интервюирането и анализа, разработени в рамките на изследването, довело до изготвянето на настоящия доклад, са вдъхновени от принципите на институционалната етнография (ИЕ)[3]. Хората, сблъскващи се с даден проблем, могат да разберат и опишат какво им се случва. Тяхната позиция на мишени или човешки пионки в една институционална среда, създадена да ги обработва и контролира, ги прави привилегировани наблюдатели и анализатори на наложена реалност, която се обръща към тях и често срещу тях. Ежедневната реалност на хората е първоизточника на проблема, а тяхната гледна точка към него определя условията за неговото дефиниране. Същите тези хора могат да имат ограничен достъп до мрежите, в които се вписва тяхната дейност, или знания за тях, извън техните временни и пространствени ограничения.

Социалното изследване има за цел да предаде мъдростта на потисканите от системата хора. Познавайки я от позицията на мишени, те разбират по-добре от всеки друг нейния механизъм. Ето защо ИЕ започва с опита на хората,така, както те го разказват. Но ИЕ не свършва с опита на хората. Този метод иска да намери връзки между опита на различни хора, в различни контексти и условия, по сложни, разпределени мрежи. Изследването използва възможността да обхване разнообразието и да осмисли по-широките мрежи, организации и дискурси, през които преминават едни и същи институционални процеси във времето и пространството.

[3] Виж DeVault and McCoy (2006) Институционална етнография: използване на интервюта за изследване на властови отношения. Стр. 15-44 в Институционалната етнография като практика, редактирана от D. E. Smith, Торонто: Rowman & Littlefield; както и D. E. Smith (2012) Институционална етнография. Стр. 409-416 в Наръчник по феминистки изследвания, редактиран от S. N. Hesse-Biber, Лондон: Sage.

EUROPE MUST ACT.

ОТ ГРАНИЦАТА:

ПРИНУДИТЕЛНО ВРЪЩАНЕ ИЛИ ЗАДЪРЖАНЕ В ЦЕНТЪР ЗА МИГРАНТИ ОТ ЗАТВОРЕН ТИП

Според описанието на някои респонденти трафикантите, които транспортират и контролират хората в и през България се отнасят с тях като с предмети или като със стада животни:

"Бяхме около 25 души. Тогава, преди границата, трябваше да прекосим нещо като река, но не беше сигурно дали е река или е празно и единственият начин да се прекоси е да се премине по изкуствен мост само от няколко дървени клони, които са много много тънки и трябва да минем, докато пазим равновесие и да сме много внимателни, както и бързи. Има и много възрастни хора, в смисъл възрастни жени, които са с нас. И също може и да се счупи (мостът). Нещо може да се случи. И после, това което на мен ми се случи е, че човекът, който е трафикантът, който помагаше да се преместим, той даваше инструкции как да се движим бързо, да се движим бавно, да направим това, да направим онова. И той не беше особено на себе си, защото изглеждаше, че е надрусан или нещо такова.

"На върха на този ров много възрастни жени падат. И изведнъж това дърво се чупи и те падат на земята. Беше нощ. И бяхме уплашени. Трафикантът трябваше да вземе нещо. За да може да седи буден. Той обиждаше, заплашваше с бой, заплашване ни да стоим мирни. А те ще си тръгнат ако не започнеш тичаш в секундата, в която ти кажат да тичаш. Дори да нямаш сила да тичаш."

25-годишна сирийка, интервюирана през Април 2025

Повтарящият се побой представлява изтезание и се прилага като средство за държане на задържаните лица в състояние на постоянен страх, с цел да се постигне тяхната пасивност.
От друга страна, практиката да се бият хора като пряк отговор на техни човешки прояви (например когато някой поиска вода или се опита да скрие предмет) е по своята същност дехуманизираща. Вместо да третират хората като обекти, държавните служители ги третират като животни, които трябва да бъдат дисциплинирани и държани под контрол.

Следното свидетелство описва случай на умишлено малтретиране, изтезание и унижение чрез ритуал на задържане, включващ нападение с кучета. Използването на кучета в процеса на задържане, незабавно изтезание и връщане (pushback) е едновременно произволно и целенасочено.
В този случай куче ухапва мигрант, който бяга от граничната полиция; след като групата е задържана, на ранения не се оказва помощ, което води до продължаване и влошаване на раната; накрая служители на полицията инсценират унизителна сцена, при която едно от техните кучета (използвано наскоро за нападение срещу мигрантите) получава по-добро отношение от мигрантите, които те задържат:

„Взеха ни нещата и ни наредиха в редица от 40 души. Не направиха нищо за човека, който беше ухапан – нито дезинфекция, нито помощ. И дадоха вода на кучето пред очите ни."
45-годишен сириец, интервюиран през май 2025 г.

Обикновено мъжете са тези, които биват бити; жените съобщават, че стават свидетели как мъже са бити, докато самите те биват пощадени от подобно отношение.

„Полицаите, които ни арестуваха, се държаха ужасно. Аз, за късмет, не бях бита. Но много хора и много мъже бяха пребити. Част от групата ни избяга, но после ги заловиха. Тези, които ни хванаха, носеха зелени маски. Биеха дори мъжете, които бяха заловили в гората, след като се бяха опитали да избягат."
28-годишна сирийка (кюрдка), интервюирана през август 2025 г.

Отблъскванията на границата от България към Турция обикновено са последвани от нов опит. Договорките с каналджиите се заплащат като цялостна услуга, която се счита за изпълнена едва при успешно преминаване в страната; затова едно отблъскване естествено води до следващ опит за преминаване.

Всеки случай на задържане на мигранти в български райони близо до границата включва отнемане от страна на полицията на техните телефони, храна, вода, пари и други лични вещи. Освен че представлява институционална кражба, това е и форма на малтретиране чрез лишаване и може да създаде сериозни рискове за здравето и физическата неприкосновеност на потърпевшите. Трябва да се има предвид, че мигрантите често преминават границата и се придвижват през страната пеша, при всякакви неблагоприятни метеорологични условия, денем и нощем:

"Половината група беше заловена, другата половина продължи. Аз бях в групата, която хванаха. Полицията ни взе телефоните, храната и водата. След това ни върнаха на турска земя. Останахме 5 дни без храна, докато не дойде друга група, която носеше храна със себе си."
45-годишен сириец, интервюиран през май 2025 г.

При задържането хората биват принуждавани да предадат мобилните си телефони с отключени кодове за достъп. Полицията използва устройствата, за да получи информация за процеса на трафик и да инкриминира лица. Освен кражба на лична вещ, която е от съществено значение за оцеляването на мигрантите, тази следствена стратегия представлява нарушение на правото на неприкосновеност на личния живот.

“„Хванаха ни, защото имаха кучета и едното ухапа човек от нас. Това се случи в България. Заловиха цялата група заради ухапания. Всеки от сирийската група, който имаше телефон, трябваше да го отключи, да въведе кода и да го остави настрани. Искаха ги отключени. Взеха 25 нови телефона, както и 16 000 турски лири и 800 евро.“
45-годишен сириец, интервюиран през май 2025 г.

Лицата, задържани от Националната или Граничната полиция, ако не бъдат върнати обратно през границата, обикновено биват отвеждани в най-близкото полицейско управление. Там те остават до прехвърлянето им в центъра за задържане в Бусманци. Ако лицето бъде транспортирано до Бусманци, вещите му, отнети от полицията, могат действително да бъдат конфискувани. Тази систематична процедура работи като скрита система за изнудване, целяща да предотврати бягство. Хората са лишени от вещите си през цялото време на задържане, а ги получават обратно едва след напускане на Бусманци.

“„В полицейското управление ни взеха всичко – пари, телефони, документи. Не ни ги върнаха, докато не пристигнахме в Бусманци.“
25-годишен сириец, интервюиран през май 2025 г.

По време на задържането и транспортирането с хората биват третирани като предмети; те никога не биват информирани къде отиват или каква е причината за действията на органите на реда.

“Взеха ни всички, без да ни кажат накъде ни водят. Пътуването с кола продължи два часа. Съблякоха ни чисто голи и изхвърлиха дрехите ни.“
25-годишен сириец, интервюиран през май 2025 г.

EUROPE MUST ACT.

БУСМАНЦИ

СПЕЦИАЛЕН ДОМ ЗА ВРЕМЕННО НАСТАНЯВАНЕ НА ЧУЖДЕНЦИ

Практиката на системен тормоз и агресия продължава и в центъра в Бусманци, в условия на затворническа среда:

„Отношението в Бусманци беше очевидно ужасно. Имаше насилие от страна на полицията. Всеки път, когато проговориш, те нападат физически и те удрят. Бяхме под ключ от 10 часа вечерта до 6 сутринта. През това време ни заключваха в килиите и не ни позволяваха дори да отидем до тоалетна.“
Сириец на около 20 години, интервюиран през август 2025 г.

Следните свидетелства отразяват честото наблюдение, че всеки опит за комуникация с охраната в лагера може да се превърне в предлог за агресия. Тази практика служи за поддържане на символична бариера между униформения персонал и задържаните. Обитателите бързо научават, че служителите са не само недостъпни, но и враждебни:
„В центъра за задържане, първия ден в София, биха мен и приятеля ми. Бяхме жадни и искахме вода. Имаше бутилки отстрани, помолихме за тях и веднага започнаха да ни бият. Опитахме да скрием телефоните си и тогава един от тях дойде и ни преби.“
23-годишен сириец, интервюиран през април 2025 г.

„Опитвахме се да скрием телефоните си и тогава един от мъжете дойде и ни преби.“
23-годишен сирийски мъж, интервю, проведено през април 2025

„Исках да си взема напитка от автомата. Казах им: „Просто искам да си взема нещо за пиене“. Заведоха ме в стая без камери и ме пребиха.“
25-годишен сириец, интервюиран през май 2025 г.

Фактът, че жертвата се отвежда в стая без видеонаблюдение, сочи към стратегическа практика – както за упражняване на насилие, така и за гарантиране, че то не може да бъде документирано, което нормализира безнаказаността. Нормализирането на насилието се постига и чрез постоянното агресивно поведение:

„Отношението в затворения лагер беше наистина ужасно. Не можем да попитаме за нищо, крещят ни за всичко. Лично не съм виждала побои в лагера, но имаше мъже в другата част на същата сграда... за тях не знам. Основно беше крещене, казваха им да млъкнат и отказваха да разговарят с тях.“
28-годишна сирийка (кюрдка), интервюирана през август 2025 г.

Спалня в центъра за задържане в Бусманци

Бусманци се счита за затвор. Действително, е проектиран с архитектурните качества на затвор, практиките вътре също предполагат че се ползва институционално за да ограничи свободата на жителите си, наказвайки ги (без да са извършили конкретни престъпление) и травмирайки ги. Нормализираната полза на агресия видно се ползва като регулация на поведението на затворените:

„Като затвор е. Всички пазачи са полицаи. Ако някои направи проблем, го пребиват. Ако не прави проблем, не го пребиват."
23-годишен от Сирия, интервюиран Април 2025

Например, ако възникне сбиване между задържани (което е сравнително често между хора от различни страни на произход в пренаселена среда), полицията ще „накаже" един от участниците; система, насочена също към възпиране на останалите да „създават проблеми":

„Полицията пребива мароканския мъж заради конфликт с узбекския мъж. Имаше спор между тях, и след това полицаите започнаха да бие мароканеца."
23-годишен сирийски мъж, интервю, проведено през април 2025 г.

Тези които са задържани биват пребивани когато се опитат да отидат да отидат в друга част на сградата (където не е разрешено) за да получат храна:

„Полицаите не говорят с нас. Но когато тези, които са от Афганистан и Мароко, които се намират на най-горният етаж, се опитат да слязат на долен етаж за да получат храна, биват пребивани. Защото има различни отделения. И така все едно прекрачват правилата. Прекрачат правило и в следствие полицията ги пребива. Те са част от Мигрантското отделение."
18-годишен от Мароко, интервюиран Април 2025

Често срещаната агресия която следва след всяка една инициатива на затворените (спомената от различни респонденти) предполага, че институционалната функция е да се оказва физическа и психологическа болка, така че и самият период на престой (често увеличаван до максималният период от 18 месеца) от само себе си да действа като наказание.

Общоизвестно е, че побоите, унижението и прилагането на максималния срок на задържане се използват като начин за манипулиране на хората да подписват документи за доброволно връщане. Това е една от целите на малтретирането – да се упражни натиск върху търсещите убежище да се откажат от правото си да изчакат края на периода на задържане и да бъдат освободени.

Както бе споменато по-горе, мобилни телефони и други лични вещи биват конфискувани при влизане в сградата, и биват върнати когато затвореният напусне. Или, когато лицето бъде преместено на друга локация, вещите ще му бъдат върнати там. Тази процедура действа като гаранция, за да е невъзможно да се избяга от институционалното наказание което им е наложено:

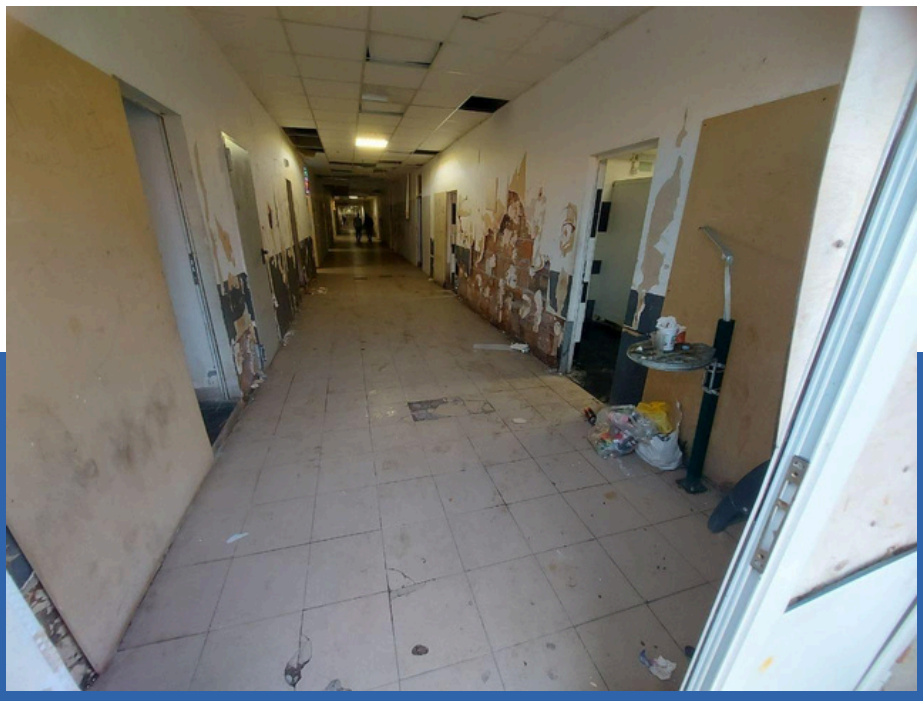
„Отнемат ти всички вещи, но не ти ги връщат освен ако не пристигнеш в отворения лагер. Остават там. Тоест единствено преместват вещите от една локация на друга, и пак ги задържат."
23-годишен от Сирия, интервюиран Април 2025

ХАРМАНЛИ ОТВОРЕН ЛАГЕР

Отворения лагер Харманли е най-честата първа дестинация на кандидатите търсещите убежище докато чакат отговор на първото им заявление, освен ако са вече в центъра за задържани Бусманци. Както и в лагера Бусманци, полицейското насилие е основна форма за налагане на контрол над пребиваващите в Харманли, особено в мъжкото отделение. Полицаите редовно крещят и нападат мъжете там. Физическото насилие е често ползван метод за "укротяване" или "наказание" на тези които взимат участие в боеве:

„Навсякъде из лагера има полиция. Физическото насилие е постоянно. Например, ако има спор между други двама бежанци, полицаите отиват и пребиват всеки които се появи, без значение дали е заслужено или не. Обикновено ползват палките, така че беше доста тежко нападение, физическо нападение. Един точно така си загуби окото защото беше ударен с полицейска палка. Хората всъщност отправят оплаквания, но се оплакваш на полицията относно полицията. Тоест ако трябва да отправиш оплакването си, относно полицията, към администрацията, следователно малтретирането идва от самата администрация,..."

20-годишен от Сирия, интервюиран Април 2025

Коридор в отворен лагер в Харманли

Методите за сплашване от полицията действат като външна форма за оказване на натиск. Жителите в лагера Харманли живеят под неофициален контрол на трафиканти, които имат достъп до частните ежедневни места. Млади жени, които са сами, биват манипулирани в съюзяване с трафиканти, в следствие на което биват принуждавани в интимни действия и колаборация с тях в замяна на защита и пари:

"Момичета, останали напълно сами, се примиряваха със ситуацията. Приемаха финансова помощ от мъже, които обикалят по улиците. По този начин те на практика предоставяха облагите, които биха дали на любовник или на най-близък човек, а в замяна трафикантът даваше пари на момичетата в лагера. Същевременно, чрез тези действия, те директно помагаха на трафиканта. Някои от момичетата съдействаха и чрез укриване на хора в стаите си, за да могат да продължат пътя си към следващата държава"

(...)

"Една от причините поради които не се обръщат към полицията, и не говорят за несигурността която чувстват, е страхът, който изпитват от мъжете там, особено тези, които са контрабандисти, които биха ги заплашили и биха ги поставили в ситуация, където нямат лично пространство. Точно от това ги е страх. Дори и мъжете ги е страх от тях."

25-годишна от Сирия, интервюирана Август 2025

И така, трафикантите държат пребиваващите лагера, особено жени които са уязвими, лишени от правата си и обзети от страх. Това ги прави по-уязвими - изолирайки ги и ефективно предотвратявайки възможността им да потърсят помощ, в контекст, където нито публичноправен орган или частна организация е на разположение да им окаже подкрепа или да ги защити. Трафикантите се оказват широкоразпространена неформална сила, която се възползва от институционалния безпорядък.

"[Тези момичета и жени] не знаят как да да получат това, което искат. Отиват при трафикантите и ги молят за помощ. Същевременно биват манипулирани. Няма процедура, от която да имат представа. Единственото, което могат да разберат е, да се подчиняват и правят всичко, което им се каже. В последствие, по този начин изпадат в страх, че ще изгубят всичко ако не изпълняват това, което им се каже."

25-годишна от Сирия, интервюирана Август 2025

През лятото на 2024 се състоя протест пред лагера в Харманли с искането кандидатурите, на тези търсещи убежище, да бъдат прегледани спешно. За да подтиснат движението, полицията започна да блокира входа на лагера. След това, ако някой се опиташе да се събере с други хора или ако се появи някой от лидерите на протеста, полицията ги пребиваше с палки:

“Хората правеха опити да продължат протеста три дена. Успяхме да останем три дена. Искахме да останем по-дълго. Това което се случи, полицаите идваха на сутринта и стояха пред входа на лагера. Когато някой излезе напред и направеше опит да организира група, биваше пребит от полицаите с палки. Имаше едно момче, което полицаите лично познаваха. Когато излезе напред, започнаха да го бият. Сега хората ги е страх да организират събирания. Има един Алжирски преводач, който даде имената на седем души. Отделиха седемте настрани и ги пребиха. И ги принудиха да подпишат документи, които биха попречили на кандидатурите им за убежище. Заявленията им бяха отказани и бяха принудени да си тръгнат. Тръгнаха си. Дадоха им възможност да отидат в Бусманци за година и осем месеца, или да избягат.
Те са умели в изкуството на унижението. И намират много начини да го направят.”
46-годишен от Сирия, интервюиран Април 2025

Това описва само част от серии от корумпирани, репресивни стратегии, отгоре на директните атаки насочени към тези упражняващи правото си да протестират. Една от стратегиите включва колаборация от преводачите[4], *които да докладват кои са присъстващите на протеста.*

Втора стратегия се състои от принуждаване на хората в лагера да подпишат документи, които ефективно прекратяват или прекъсват молбата за убежище. Третата стратегия се състои от поставяне на тези търсещи убежище в позиция да избират, да бъдат затворени в Бусманци за 18 месеца или да останат без документи.

Тази последна стратегия е своеволно погазване на правото на убежище, целящо да накаже хората тъкмо заради това, че настояват за спазване на международното право и надлежния правен процес. В същото време, това означава включване на жертвата на репресия в процеса, като бъдат принудени да избират между две нестандартни процедури, двете от които отхвърлят възможността за получаване на гражданство , свобода и убежище. Преди всичко, репресивните стратегии описани в този доклад доказват за система на безнаказаност: В моменти когато тези подали иск за убежище, потърсят справедливост, най-близката им институционална среда бива манипулирана по такъв начин, в който да навреди на правата им и да попречи на вземането на легални мерки.
Интервюираните описват взаимоотношенията между обитателите в лагера Харманли и местните жители, като такива на едно паралелно съвместно съществуване, с почти абсолютна липса на контакт между двете общности. Някои имат наблюдения относно агресивното отношение от страна на местното българско общество, което ограничава достъпа им до определени места или ибягвайки контакт с тях:

4 В следващ раздел ще опишем други форми на експлоатация на преводачите.

“[В град Харманли] Собствениците на магазини проявяваха толкова дълбок расизъм. Не отговарят. Не говорят с теб. Мисля, че има езикова бариера.”
25-годишна от Сирия, интервюирана Август 2025

Но организацията на лагера също допринася за сегрегирането на тези търсещи убежище от българският местен живот. По време на национални и религиозни празници, лагера е затворен или е отворен за много кратък период през сутрешните часове. Полицията патрулира града за да изпрати жителите на лагера обратно вътре.

“Празнуваха денят на Независимостта на България. Три дена. Или сформирането на България. Свобода. За цели три дена не можехме да излизаме.Само два часа през сутринта. След което полицаите патрулираха и издирваха Сирийци за да ги върнат обратно в лагера.

Не разбирам каква е ключовата причина. Като расизъм е, разбираш ли. “Няма как да ни знаете културата', предполагам за да няма конфликт между нас по време на тези сбирки. Нима сме затворници? Защото, изглежда е така. Сякаш бежанците са престъпници и затворници.”
45-годишен от Сирия, интервюиран Май 2025

Принудителното отшелничество на бежанците в жилищния обект по време на Национални (български) и религиозни (християнски) празници не само представлява институционална дискриминация и произволно лишаване от свобода, но също така, това противоречи на заложените цели за интеграция, междукултурни връзки и гражданско участие, които трябва да бъдат водещи за политиките и услугите във всяко демократично общество, в съответствие с основополагащите принципи на Европейския съюз.

КАНДИДАТСТВАНЕ ЗА УБЕЖИЩЕ?

РАЗПИТ

Други респонденти описват как са били подложени на разпити от административния персонал след като били затворени, основно в лагерите за бежанци Любимец или Бусманци. Тези сведения навеждат за система от разпити създадени с двойна цел: Молбите за убежище да се обработват по такъв начин, който да ги направи неуспешни, и да се изградят доказателства, които да осъдят трафикантите.
Ефективно, този вид система систематично неглежира процесът на кандидатстване за убежище и предава правото на убежище. Разпита е насочен с институционалната цел да криминализира хора, които се занимават с контрабанда или трафик на хора. На практика тези действия довеждат до това тези търсещи убежище да подпишат документ, който е написан на български, който е обработен като молба за убежище.

По време на разпитите, разпитваният не знаят каква е причината за интервюто, неговата цел или кой го провежда. Многобройни доклади за насилие по границите на Балканите, и по-специално по българските граници[5], описват подробно как изричните искания за убежище, отправени от мигранти към полицията, биват игнорирани, осмивани или посрещани с пряко насилие. Някои от нашите анкетирани описаха как други административни служители също са игнорирали техните искания в този смисъл:

“Първоначално отидох до лагера с молба за убежище, но в лагера не предприеха никакви действия. Просто се обадиха на полицията. Полицаите пристигнаха и ни заловиха. Подложиха ни на разпит – 'Как пристигнахте тук?' и пр. След което ни отведоха в Бусманци. Измъчването започна в Бусманци.”
20-годишен от Сирия, интервюиран Август 2025

В изложения пример, молба за убежище довежда до позвъняване към полицията. Полицейския разпит заема ролята на интервю за прием. Разпит от този тип може да доведе до официална кандидатура за убежище, но се въвежда като като полицейско разследване с цел изграждане на доклад за криминално поведение. В този случай, разпитите продължават центъра за задържане на бежанци Бусманци:

[5]Вижте обширните колекции от свидетелства, налични на страниците на Border Violence Monitoring Network и проекта Bloody Borders.

“Времето, което прекарахме в Бусманци, в рамките на 9 дена, имахме 3 интервюта. И по времето на тези интервюта, бяхме подложени на разпити. И по времето на разпитите винаги имахме назначен преводач. Но по отношение на лична комуникация, не можеше да се разговаря с никой, който бе част от персонала или от пазачите, защото щяха да те пребият. Заради това нямаше нещо което да се преведе.”
20-годишен от Сирия, интервюиран Август 2025

Ефективно, преводачите бяха на разположение само по време на разпит, всяка друга форма на комуникация или общуване с персонала или пазачите не беше позволена (като изключим, когато насилваха), разпитите се ползваха като метод за изграждане на криминално досие срещу трафикиране, вместо да се предостави адекватна възможност за убежище.

Този тип разпити редовно се провеждат в лагера за бежанци Любимец – центъра, в който много от тези търсещи помощ, попадат на първо място след като пристигнат в България. В следващото свидетелство, респондентът описва как е дал информацията поискана по време на разпит чрез заплахи за лишаване от свобода ако не оказва съдействие:

“Разследваха ме. Казаха ми, че съм само 'наблюдател' или 'нещо като свидетел'. Казаха ми, че единственото, което искат от мен е информация относно трафиканта. Казах им всичко, което знаех и им дадох данни и телефон. Защото ако излъжех или направех нещо, щях да остана затворен от 2 до 5 години. Бях наясно, че трябваше съдействам по този начин.”
18-годишен от Мароко, интервюиран Април 2025

Преводачите играят ключова роля в тези разпити. Не само като превеждат. Те сами създават въпросите, предизвикателствата и обвиненията, които хвърлят към бежанците. По този начин организациите, които предполага да оказват помощ на тези, които са най-уязвими, всъщност предоставят материал на полицията, който се ползва в изготвянето на криминални досиета:

“Разследваха ме през Червен Кръст. Защото имаше само едно момиче в Червен Кръст, което говореше Арабски. Тя работеше при тях. Когато направиха интервю с мен, тя ме разпитваше откъде знаех за организацията, която ме прие. Искаха да им дам телефонен номер на организацията. Бях изтрил номера им, имах единствено номера на приятел, с който просто разговарях; тя проверяваше номера на приятеля, с когото говорех. Беше разследване. Държеше се ужасно с мен – седях на стол, при което тя ми каза 'О я ставай, даже не ти трябва операция'. Изпитвах болки в гърба, наистина страдах, а тя се държеше ужасно с мен.”
18-годишен от Мароко, интервюиран Април 2025

Не само, че превеждащите заемат ролята на полицейски следователи, но го правят по такъв начин, който предава едновременно фундаменталното достойнство на интервюираните, но и основните професионални принципи на провеждането на валидно интервю и непристрастен разпит.

Приведеният по-долу пример илюстрира случай, в който преводач поставя под въпрос твърденията на бежанец, използвайки конкретна информация. Действията на преводача показват лично отношение и стремеж да се възпрепятства правото на лицето на убежище:

"Има преводач от Алепо, да кажем например, и този преводач е женен за български гражданин. Има българско гражданство. Този преводач ми казваше: 'Няма нищо опасно в Алепо[6]. Преди няколко дена бях там, не разбирам защо твърдиш, че е опасно?' След което преводачът продължаваше да казва как: 'Всички сте престъпници. Идвате в тази държава. Съсипвате държавата.' Това е отношението, което получаваме от преводачите. Можеше да се предположи, че самият преводач изпитваше омраза към самата държава. И към ЕС."
45-годишен от Сирия, интервюиран Май 2025

В този конкретен случай се виждат три притеснителни характеристики при разпитването на бежанци:
(1) Преводачите заемат ролята на разпитващи;
(2) преводачите имат предубедена гледна точка срещу правото на лицето да потърси убежище, базирано на личните и политически връзки спрямо държавата от която бежанците идват;
(3) Вместо да се провеждат интервюта които да прегледат молбата за убежище, разпитите се превръщат в унизителни и оскърбителни обмени, в които преводачите конфронтират разпитваните и ги обвиняват в престъпления. Това поведение е централна част от практика в която интервютата за убежище са заменени от разпити, чиято цел е инкриминацията на потенциалният кандидат, което презентира нещата под такава светлина която води до отказ на кандидатурата. Същият респондент обобщава целта и функциите на тези разпити по този начин:

"Сякаш използват преводача за да промени мнението на човека. (...) Да го излъже: 'Нямаш нищо. Не заслужаваш да си тук, ти си престъпник. Дошъл си в държава в която нямаш право."

45-годишен от Сирия, интервюиран Май 2025

6 Докато завършваме този доклад, поредица от военни сблъсъци доведоха до 30 жертви и принудиха разселването на повече от 150 000 граждани от Алепо само за няколко дни.

Преводачите са назначени със задачата да инкриминират и вербално унижат тези в нужда, чрез различни практики по време на разпит. Разпитът заема мястото на интервютата за убежище, подвеждащи тези в нужда да подпишат документ на Български език, който се счита за официална кандидатура за убежище. По този начин тези кандидатствали за подслон биват манипулирани да представят 'иск за убежище' без да го осъзнават, без помощта или насоките от легален орган, и без възможността адекватно да представят случаят си пред Българските власти.

От друга страна, на място където, както сме описали по-горе, по-голямата част от персоналът игнорира жителите, пазачите подхождат с физическа или вербална агресия, преводачите комуникират с тях извън и отвъд контекста на разследване. И въпреки това интервюираните определят комуникацията с преводачите като наситена с изрична и явна враждебност.

МАТЕРИАЛНИ УСЛОВИЯ
И ИНФРАСТРУКТУРА НА ЛАГЕРА

Сред закритите и открити лагери за бежанци в България, жителите описват инфраструктурата и помещенията като “занемарени”, разпаднати и пренебрегнати на различни нива.

В лагерите за бежанци (Бусманци и Любимец) затворниците биват заключени в стаите си през нощта. Стаите включват двуетажни легла и мивки. В зависимост в кое разделение се намирате, може да бъдете настанени в голяма спалня (40-45 души) или в по-малка спалня с 2-4 души. В Бусманци, едно от отделенията включва осем тоалетни и душа, които не са на разположение през нощта. Отворени са от 7 до 8 сутринта. Трудно е да се намери гореща вода при душовете.

Лагера за бежанци Любимец побира около 500 души. Понякога няма достатъчно легла за някои от хората, които в последствие са принудени да спят на земята. Разрешено е на живущите да излизат на двора за малко всеки ден. Имат достъп до душове и тоалетна за определено време през сутринта и вечерта. Има само по два душа във всяко отделение което побира 50-60 души.

Лагера за бежанци Харманли е най-честата дестинация за тези кандидатстващи за убежище в България на първо начало, след като бъдат регистрирани и им бъдат взети пръстови отпечатъци. Почти всеки бежанец в България има опит с него. Респондентите ни описаха условията и преживяванията си в лагера с дълбока погнуса.

“Когато пристигнах в лагера, бях дълбоко шокиран. Казах че би било по-добре да ме върнат обратно в този, който беше закрит. (...)
Беше отвратителен. (...)
Имаше големи и малки стаи. Като цяло. Настаниха ме в стая, където нямаше никакво място. Един от приятелите ми каза, че е имало свободно място при тях. След което ме премести в тяхната стая.”
46-годишен от Сирия, интервюиран Април 2025

„Условията бяха ужасни. Нямаше място за спане, нямаше никакво пространство.“
Сириец на около 20 години, интервюиран през август 2025 г.

Спалня в центъра за задържане в Бусманци

Лагерът в Харманли е различно населен в зависимост от правителствените решения относно миграционните потоци. Някои респонденти споделят за периоди, в които лагерът е бил пренаселен (през 2024 г. и началото на 2025 г.), докато живеещите там през пролетта и лятото на 2025 г. го описват като наполовина празен.

Новопристигащите обикновено идват на групи от 10-15 души от центрове за задържане. Има обособени сектори за семейства и самотни жени, за непълнолетни и за необвързани мъже. Хората са разделени и по националност, като сирийците съставляват най-голямата група. По-малките групи от афганистански, египетски, турски, мароканци и алжирски произход се настаняват заедно, а хората от държави с малък брой представители често биват настанявани в сектора с фургони (контейнери).

Спалните в мъжкия сектор са с различен капацитет – от 6 до 50 души на двуетажни легла. В периоди на пренаселеност някои мъже съобщават, че са спали по няколко дни в двора, докато се освободи място. Друг респондент споменава за 12 мъже в стая за осем души. Когато секторът е пълен, се налага хората да споделят легла или да спят на пода. В семейния сектор и сектора за жени стаите обикновено са за трима или четирима души.

Тоалетните в мъжкия сектор са в лошо състояние или напълно разрушени. Баните често нямат врати (алуминиевите врати са лесно чупливи), затова хората поставят одеяла за уединение. Ако кран спре да работи, администрацията го поправя временно, вместо да го смени. В определен момент разрухата в мъжките бани принуждава мъжете да използват дамските такива, което нарушава личното пространство на жените.

Баня в открития лагер в Харманли

Достъпът до топла вода е непостоянен. Някои твърдят, че лагерът осигурява едва по три литра топла вода на етаж на ден, което е крайно недостатъчно. Други казват, че има топла вода денонощно – това зависи основно от заетостта на лагера.

Инфраструктурата не се поддържа, а се влошава с годините. Докладвани са случаи, в които деца от зоната за непридружени непълнолетни влизат в мъжкия сектор и нанасят щети (чупят стъкла и тавани). При проверка от комисия на ЕС вината за тези щети е била хвърлена върху пребиваващите мъже. Самата комисия е посетила само секторите в добро състояние (семейните и тези за непълнолетни):

„Комисията от ЕС дойде в лагера, но не позволиха на никого да говори с тях. Показаха им само секциите за семейства и непълнолетни, а не им показаха другия сектор, който е напълно разрушен.“
45-годишен сириец, интервюиран през май 2025 г.

От трите отворени лагера в София (Военна рампа, Овча купел и Враждебна), респондентите описват подробно само „Враждебна“. В този лагер само за мъже стаите са за 4 до 8 души. Повечето са сирийци. Централното отопление е недостатъчно за екстремния студ през зимата, а личните отоплителни уреди се конфискуват от властите. Същото важи за вентилаторите през лятото и за готварските печки. Около 100 души споделят две тоалетни и два душа, което води до дълги опашки. Служителите (мениджъри и преводачи) обикалят лагера, за да гасят лампите и се карат на хората, ако ги включат.

EUROPE MUST ACT.

ХИГИЕНА

В ЦЕНТРОВЕТЕ ЗА ЗАДЪРЖАНЕ И ОТВОРЕНИТЕ ЛАГЕРИ

Всички респонденти се оплакват от липса на хигиена. Мръсотията се натрупва поради ограничени почистващи услуги. Матраците се използват многократно от различни хора, превръщайки се в източник на инфекции.

„Чистотата и хигиената са ужасни.“
28-годишна сирийка (кюрдка), интервюирана през август 2025 г.

В отворените лагери персоналът почиства само офисите и входовете. Поддържането на стаите е отговорност на пребиваващите:

„Условията в лагера въобще не са добри. Относно хигиената, той споделя, че не им предоставят абсолютно нищо за почистване. Дават им почистващи средства само за коридорите, но не и за стаите им. Така че те трябва да си купуват препарати сами, за да чистят.“
25-годишен мъж от Сирия, интервю, проведено през август 2025 г.

В лагерите от отворен тип жителите също отговарят за поддържането на тоалетните и общите части чисти, като се редуват по график, определен от управителя. Центровете за задържане обикновено са по-чисти от лагерите от отворен тип, като Любимец се счита за по-чист от Бусманци.

В Харманли женското отделение се смята за по-чисто от мъжкото. Това отчасти е свързано с щетите и лошото състояние на тоалетните в мъжкото отделение, описани по-горе. Също така, жените се организират, за да поддържат стаите си чисти, а тоалетните им се почистват от служители ежедневно, с изключение на почивните дни, когато настанените ги почистват.

Най-често срещаният проблем по отношение на материалните условия в българските лагери е нашествието от дървеници в матраците, одеялата и други основни предмети, както и като цяло нашествията от насекоми:

„Беше пълно с насекоми. Не можеха да спят.“
Сириец на около 20 години, интервюиран през август 2025 г.

“Всичко е пълно с едни такива много малки, нали разбираш, насекоми.“
18-годишен мароканец, интервю, проведено през април

„[В Бусманци] винаги има дървеници. По всички дрехи са, полепват по теб. Като чума е, навсякъде са.“
46-годишен сириец, интервюиран през април 2025 г.

„Освен това, не знам точно, но положението е такова, че постоянно те сърби. (...) Респондент: Краста. Да. (...) Случва се често в лагера.“
25-годишна жена от Сирия, интервю, проведено през април 2025 г.

„Стаите са склад за хлебарки. (...) И е като че ли вали хлебарки. Малки.“
25-годишна жена от Сирия, интервю, проведено през април 2025 г.

“Малките насекоми, за които говорихме. (...) Да, има много, казва той. Много е мръсно и като цяло всички лагери, които видях, са един от друг по-лоши. Защото всички са с лоши условия.“
23-годишен мъж от Сирия, интервю, проведено през април 2025 г.

“Наистина е мръсно, има много насекоми, има много, как ги наричате? (...) Да, дървеници, има... това е като цяло и най-често в мъжкото отделение на лагера, и при момчетата.
(...)
Да. И тогава тя каза, че вратите и прозорците са счупени и всякакви насекоми, всякакви животни могат лесно да влязат. Каза, че веднъж дори влезе котка и че наистина се страхува от възможността да влязат змии, да влязат плъхове.“
28-годишна жена от Сирия (кюрдка), интервю, проведено през август 2025 г.

Анкетираните съобщават също за липса на съдействие от страна на лагерната администрация за борба с нашествието и възстановяване на хигиената:

“(...) най-вече заради... или поне отчасти заради условията, той казва, че очевидно... има нашествие от хлебарки. Има нашествие от дървеници. И той всъщност имаше стотици дървеници в матрака си. И поиска [...] от администрацията да го сменят. Те отказаха и всъщност казаха, че той трябва да го изнесе, да го почисти и да го върне обратно. Въпреки че разполагат със складове, пълни с нови матраци, просто не искат.“
25-годишен мъж от Сирия, интервю, проведено през август 2025 г.

Той съобщава, че настанените се налага да се борят с нашествието със собствени средства:

“И той каза, че трябва сами да купуват химикали, за да се справят с нашествията. И го правят периодично, но не е трайно решение. Така че, по принцип, можеш да напръскаш, ще изчезнат за известно време и след това ще се върнат.“
25-годишен мъж от Сирия, интервю, проведено през август 2025 г.

Настанените могат да „постигнат“ настаняване в отделно помещение, с по-хигиенични условия, на основание заболяване:

“Така че, той казва, че когато всъщност отишъл в лагера от отворен тип след това, след операцията, условията не били страхотни, защото, разбира се, току-що бил опериран. Нямаше никакво уединение, никакво пространство за него. Условията по отношение на хигиената не бяха страхотни, така че той се свърза с организация, която да му помогне да получи това, което той нарича „каравани“. Така че, предполагам, че има съоръжения за карантина, които са отделни от основната сграда.“
Сириец на възраст между 20 и 30 години, интервю, проведено през август 2025 г.

“Така че няма карантина, или поне няма процедура, но той казва, че има човек, който има рак, така че той има отделно настаняване, но това не е случай на вирусна инфекция. Не става въпрос за избягване на заразяване.“
25-годишен мъж от Сирия, интервю, проведено през август 2025 г.

Един от респондентите сравнява хигиената в българските лагери с тази в Сърбия:

“Да, това е в Сърбия. (...) лагерите определено бяха по-чисти. Тя каза, че на всеки 1 или 2 дни правят основно почистване, тип почистване на стаята. Сменят чаршафите ти, сменят дрехите ти, за да ги изперат. Чистят лагера всеки ден, чистят тоалетните всеки ден.“
28-годишна жена от Сирия (кюрдка), интервю, проведено през август 2025 г.

EUROPE MUST ACT.

ДОСТЪП ДО ХРАНА И ПИТЕЙНА ВОДА

Докато преминават през България, укривайки се, мигрантите прекарват дни в планините, носейки собствена храна. Често споменавана практика е да носят раница с вода и храна за около 10 дни. Понякога обаче се налага да изхвърлят част от храната, за да олекотят багажа, и остават само с малко храна в джобовете си.
Други разказват, че са били принудени да оцеляват с диви плодове (например тамаринд), без да пият вода в периоди от 2 до 21 дни. Някои имат късмета да получат провизии от международни организации, които подпомагат мигранти.

При случаи на отблъскване на границата, както беше посочено по-горе, полицията отнема всички вещи на мигрантите и ги принуждава да се върнат в Турция. Това означава да останат без храна за определен брой дни, докато успеят да се свържат с друга група каналджии.

Както в отворените лагери, така и в центровете за задържане, на настанените се осигуряват три хранения дневно. Най-общо казано, храната се счита за по-добра в отворените лагери, отколкото в центровете за задържане, а между тях – по-добра в Любимец, отколкото в Бусманци. Във всички съоръжения обаче приготвената храна се описва като негодна за консумация, а притежаването и използването на уреди за готвене официално не е разрешено.

Ето как респондентите описват храната, предоставяна в отворените лагери:
„Храната беше негодна за консумация.“
Сириец на двадесетина години, интервю проведено през август 2025 г.

„Храната е ужасна.“
28-годишна сирийка (кюрдка), интервю проведено през август 2025 г.

„Относно храната, казват ти: това е храната. Ако ти харесва – добре. Ако не ти харесва – твой проблем.“
23-годишен сириец, интервю проведено през април 2025 г.

„Няма храна за ядене. Дават, но [ние] не ядем. Тоест, храната се предоставя, но по принцип е негодна за консумация. (...) Дори готвачите питаха: „Вие всъщност ядете ли храната?“ Защото дори самите готвачи не ядат храната, която приготвят, а местният персонал, българските служители, носят собствена храна, така че никога всъщност не я ядат, въпреки че готвачът е осигурен в съоръжението.“
25-годишен сириец, интервю проведено през август 2025 г.

Този последен откъс е забележителен, тъй като показва осъзнаването на проблема от страна на персонала, пряко замесен в неговото възникване.

На хранене се предоставя на хората, регистрирани като настанени в отворените лагери. Стандартно меню се осигурява в определени часове, в отделни смени за семейства, самотни мъже и различни сектори на лагерите (обикновено разпределени по националности). Информаторите съобщават за големи трудности при получаване на медицинско удостоверение, необходимо за промяна на менюто по здравословни причини. Менютата се предоставят в нехигиенична опаковка (картонени кутии), която отделя неприятна миризма. Различни респонденти описват порциите като малки. Все пак някои настанени успяват да запазят част от порциите, за да ги изядат по-късно, спестявайки пари за храна.
Един от респондентите описва стратегия на лагерните власти за прикриване на несигурността на хранителните услуги пред медийна агенция, посещаваща лагера в Харманли, подобно на стратегията, спомената по-горе, за прикриване на разрушеното състояние на инфраструктурата при посещение на международна агенция.

„В нормални дни хората излизат от– е, след като получат храната си, излизат през вратата, гледат храната, помирисват я и ако е ужасна, просто я изхвърлят веднага пред вратата.
(...)
И тя каза, че по време на посещението на камерите им предоставили по-добра и по-чиста храна, но всъщност тя била опаковани йогурти, защото тогава хората няма да я изхвърлят. И [настанените] първоначално не знаели, че ще идват хора с камери, за да снимат, иначе всички щяха да обиколят и да покажат колко ужасна е храната."

„Но всъщност само в дните, когато идваха камерите, им осигуряваха по-добра храна, която всъщност беше опаковани йогурти, вместо приготвена храна.
(...)
Така никой не би я изхвърлил."
28-годишна сирийка (кюрдка), интервю проведено през август 2025 г.

В резултат на лошото качество на предоставяната храна, хората приготвят сами ястия с продукти, които купуват с финансова помощ от семействата си. Някои международни организации предоставят основни продукти (олио, захар, ориз, брашно) на семействата.

В затворените лагери (Любимец, Бусманци) качеството на храната се описва като също толкова лошо:

„Храната беше толкова лоша, че дори животните не биха я яли."
18-годишен мароканец, интервю проведено през април 2025 г.

„Принуждават ни да я ядем, но иначе никога нямаше да я изядем."
38-годишен алжирец, интервю проведено през август 2025 г.

„Наистина ужасно отношение и много лоша храна."
28-годишна сирийка (кюрдка), интервю проведено през август 2025 г.

Порция храна в центъра за задържане в Бусманци

Кухнята сервира три хранения дневно (закуска, обяд и вечеря) на настанените в една стая, след което затваря за пет минути и следващата стая получава храната си. На настанените се дава пауза от 35 минути, за да се хранят. Порциите в центровете за задържане са също толкова малки и недостатъчни, колкото и тези в отворените лагери.

В Бусманци са регистрирани случаи на тежко хранително отравяне. Един от информаторите предполага, че медицинските услуги трябва да знаят за това, тъй като изглежда, че те приемат за даденост източника на интоксикацията, когато се занимават с подобен случай:

„Той каза, че не смята, че са направили всичко необходимо, за да разберат какво точно е било заболяването му, но добавя, че според него те вече знаят, защото знаят, че дават ужасна храна, така че може би вече са наясно, че и други хора имат подобни проблеми, но...

(„...за първия вид триаж, да кажем, те се грижат за него, но казват, че не са разследвали много какво точно е било заболяването му, и той казва, че може би е защото вече знаят какво се случва, когато се яде тази храна.“
38-годишен алжирец, интервю проведено през август 2025 г.

Създаването на възможности за приготвяне на алтернативна храна вместо предоставените порции не е лесно. Настанените в Бусманци са се научили да използват термоси, за да готвят безопасно, и са разработили адаптирани системи за приготвяне на собствена храна, която трябва да закупят чрез приятели, които им я носят при посещения в центъра за задържане.

Настанените пият вода от мивката или купуват минерална вода от автомати. Хора с опит в други европейски страни отбелязват по-високото качество и по-голямото разнообразие на храната в лагерите в сравнение с България.

EUROPE MUST ACT.

ОСИГУРЯВАНЕ НА НЕХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ

При пристигане в център за задържане, както споменахме по-горе, новият настанен е лишен от личните си вещи. На него му се предоставят бельо и основни дрехи, матраци, възглавници и одеяла. В отворените лагери новопристигналите получават спално бельо. Жените ежемесечно получават дезодоранти, сапун, шампоан и дамски превръзки.

В лагера в Харманли различни международни организации предоставят хигиенни продукти и дрехи за жените, както и хранителни продукти. Червеният кръст доставя дрехи и обувки веднъж седмично за мъже, жени и деца. No Name Kitchen идва няколко пъти седмично в близкия парк и предоставя продукти, необходими на настанените в лагера, според техните заявки. Migrant Solidarity Bulgaria осигурява продукти, поискани от настанените в центъра за задържане в Бусманци.

В центъра за задържане в Любимец има магазин, където настанените могат да купуват храна и други стоки на значително по-високи цени от обичайните. Това е частен бизнес, който заема складово пространство в лагера и на който настанените могат да правят поръчки. Магазинът работи ежедневно по два часа, през обедното време.

„Кока-кола – отвън е 2 лева, а вътре в Любимец е 10 лева.“
45-годишен сириец, интервю проведено през май 2025 г.

ПРЕНЕБРЕГВАНЕ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО И МЕДИЦИНСКА ГРИЖА

Повечето респонденти съобщават за ограничен достъп до здравни услуги както в центровете за задържане, така и в отворените лагери. За по-голяма яснота представяме случай на медицински проблем, който илюстрира комбинацията от пренебрегване и малтретиране, на която са подложени настанените в Бусманци. Историята започва с хранително отравяне, което по-късно се оказва индикатор за апендицит, диагностициран твърде късно:

„По време на престоя ми в Бусманци получих хранително отравяне, тежко хранително отравяне. Отидох при лекар в Бусманци и той непрекъснато твърдеше, че се преструвам и че няма нищо нередно с мен. Опитваше се да ме заблуди, но в крайна сметка състоянието ми се влошаваше все повече и повече. В крайна сметка извикаха външен лекар и ме закараха в болница, където ме оперираха, защото премахнаха апендикса ми. Така че наистина имах проблем с апендикса — беше подут. Това беше животозастрашаваща ситуация. Трябваше да стане животозастрашаваща, преди да извикат външна медицинска помощ.“
Сириец на двадесетина години, интервю проведено през август 2025 г.

През времето му в болницата той беше пренебрегван от медицинските специалисти и малтретиран от охраната:

„Докато бях под медицинска грижа в болницата, малтретирането идваше от охраната, а не от медицинския персонал. Защото през цялото време имах двама охранители с мен, които ме белязаха за леглото с белезници. Лекарите в болницата не казаха нищо. Когато поисках да се обадя на семейството си, ми беше отказано. Имаше лекар, който искаше да ми помогне да се свържа с тях, но той се страхуваше от полицията. Прекарах седем дни в болницата, а след това 22 дни в изолация в спешното отделение, защото в съоръжението трябвало да има медицинска карантина. Но медицински надзор нямаше. Всъщност бях просто задържан за 22 дни.“
Сириец на двадесетина години, интервю проведено през август 2025 г.

Комбинацията от полицейска намеса и медицинско пренебрегване води до инструментализиране на медицинските специалисти и ресурси за репресивни злоупотреби.

Следният разказ от същия респондент предполага още една форма на инструментализиране. Дежурният лекар в Бусманци извършва прегледи на настанените с постоянно един и същ резултат – „няма нищо за отбелязване“, въпреки физическите доказателства за малтретиране:

„Има лекар. Стогодишен лекар. Много стар лекар. Дори ако си бил бит, те пак ти казват, че с теб няма нищо. Бяхме заведени при лекаря след 10 дни и това беше част от процедурата при освобождаването ни.“

И така, бяхме заведени при него, заедно с 40 души, които чакаха да преминат физически преглед. Просто показвахме коремите и гърбовете си, а той само удостоверяваше, че сме наред и след това си тръгвахме. Дори ако си бил прободен, те просто щяха да кажат, че си наред.
Това беше процедура, през която трябваше да преминем, но реално нямаше никаква медицинска помощ.“
Сириец на двадесетина години, интервю проведено през август 2025 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

ЕДНА СТРАТЕГИЧЕСКА ПОЛИТИКА НА ОТХВЪРЛЯНЕ

„Физическото малтретиране беше винаги налице. Дори не разбирахме защо. Ако говорехме, ни биха.“
(Венесуелец, изпратен от ICE от САЩ в затвор в Ел Салвадор)

Опитът на мигрантите, опитващи се да намерят убежище в България или да преминат през страната към Централна Европа, наподобява този на много хора по света, подложени на насилие по границите. По принцип това е опит на отхвърляне и малтретиране, който респондентите ни възприемат като насочен към тях именно като не-българи, т.е. мотивиран от расистки или националистически нагласи:

„Отношението е толкова лошо. От полицията, от хората, от много обкръжения. Имам предвид расизъм.“
18-годишен мароканец, интервю проведено през април 2025 г.

Следният коментар, изразен риторично чрез литота, показва често срещаната разочарована реакция към опита в България: отношението в страната се възприема като шокиращо противоположно на това, което би се очаквало от страна членка на ЕС:

[7]От документалния филм на Al Jazeera „Crackdown“.

„Бях изключително изненадан от доброто отношение, което получих в Сърбия, защото не видях такова добро отношение никъде другаде, а Сърбия не би трябвало да е страна членка на Европейския съюз, но там се отнасят с нас много по-добре, отколкото в България. И не ни бият, не ни крещят, не ни удрят, разбирате ли, и така нататък.“
28-годишна сирийка (кюрдка), интервю проведено през август 2025 г.

Подразбира се, че в България хората биват бити и им се крещи. Все пак, както същият респондент обяснява по-нататък, уведомяването за неприемливо отношение в България не се приема в Централна Европа като основание за предотвратяване на връщане в България: процедурата по Дъблин изглежда не допуска изключение поради риск от малтретиране:

„След това бях изпратен в България [от Австрия] след три месеца. И бях наистина разстроен, защото след като им разказах за отношението в България и за това как бях малтретиран там, каква ужасна беше ситуацията, за начина, по който ни третираха — например как полицията нападна някои от хората с нас по пътя... Очаквах да ме оставят, защото дори ми осигуриха адвокат, който да ми помогне. Но в крайна сметка окончателното решение беше да ме върнат.“

И ме попитаха за причините, поради които искам да продължа към Германия. Така им разказах за майка ми, разказах им за наистина ужасното отношение в България, и защото те ми казаха, че България би трябвало да е по-добра от Сърбия, им отговорих: „Не, в Сърбия аз се чувствах като в хуманитарна страна, в много развита страна, може би на нивото на Австрия и Германия по отношение поне на личното отношение към нас, в сравнение с България.“

Практиките на отхвърляне, задържане, манипулация, измама, пренебрегване и малтретиране, които описваме в този доклад, представляват доказателство за съществуването на система за обработка на мигранти в нужда в България, създадена да наказва мигрантите и да възпрепятства тяхното търсене на сигурност и по-добър живот. Тази система включва следните елементи:

- Изтезания чрез **стратегическо пренебрегване**: Подлагане на хора на условия, които предизвикват сериозни страдания и поставят живота, здравето и физическата им цялост в риск; отнемане на основни средства за съществуване (храна, вода, дрехи).
- Систематично пренебрегване на **правото на собственост** чрез конфискуване, кражба или унищожаване на лични вещи.
- Престъпна дейност от държавни агенти се извършва рутинно чрез стратегии, разработени така, че да запазят практиката **скрита** и да гарантират **безнаказаност** (например, водене на настанени в стая без камери, за да бъдат бити).

- Отнасяне към хората като към предмети: Неинформиране на хората къде, защо и с каква цел се прехвърлят или задържат.
- Отнасяне към хората като към **животни, които трябва да бъдат дисциплинирани** и ограничавани чрез насилие; игнориране или избягване на възможности за подобряване на условията на хората, дори когато те изрично поискат намеса или подкрепа.
- Прилагат се различни рестриктивни правила, но те се спазват частично или се пренебрегват, което възпроизвежда **атмосфера на корупция** и безнаказаност, при която властите „щедро позволяват“ на хората да нарушават абсурдни и вредни разпоредби, косвено принуждавайки ги да нарушават правилата. Например, забрана за кухненски уреди в жилищни помещения, където предоставената храна е неизядлива; или препоръка на хората да се опитат сами да преминат към Централна Европа.
- Поддържане на **инфраструктурата, хигиената и основното осигуряване на храна** и други стоки на нива, които нарушават човешкото достойнство, като хората се изоставят в жилищни помещения с минимална или никаква поддръжка.

Накрая отправяме следните препоръки:

Към българските и европейските държавни институции:
Да се изградят миграционни политики, насочени към защита на човешкото достойнство и човешките права на всички лица, независимо от техния документиран статус, и с приоритет върху обществената услуга пред ограничаването на основните свободи.

EUROPE MUST ACT.

- Да се разследват практиките, документирани в този доклад, които могат да включват пренебрегване, малтретиране или корупция в поведението на държавни служители или служители на НПО, подизпълнители на българската държава.
- Да се разработят мерки, насочени към защита на институциите от безнаказаност и корупция, като същевременно се повиши отчетността, прозрачността и оценката на организациите и професионалистите.

Към изследователи и журналисти:

- Да се разработят форми на документация и анализ, фокусирани върху гледната точка на тези, потиснати от институциите, като се признае тяхната уникална способност да описват и интерпретират институционалния комплекс, създаден да ги подчинява.
- Да се разшири изследването и документацията към релевантни групи, които са недостатъчно представени в този доклад, като жени, деца и ЛГБТИ лица.
- Да се разработят изследователски и разследващи методи, които да изследват институционалните агенти, практики и мрежи, и да адресират проблеми, важни за хората на страната на получателите на насилие и репресия.

В „Europe Must Act“ потвърждаваме нашата решимост да продължим да документираме опита и условията на мигрантите; да се застъпваме за безопасни пътища към едно разнообразно и гостоприемно Европа; и да изграждаме справедливи и достойни възможности за настаняване на тези, принудени да напуснат домовете си по политически, екологични или икономически причини.